

Vladimir Devidé

(uz 85. rođendan)

Branimir Dakić, Zagreb

*U svakom oku
djeteta zrcale se
dva oka psića.*

Ovo je priča o jednom neobičnom matematičaru, matematičaru–pjesniku Vladimiru Devidéu.

Vladimir Devidé rođen je u Zagrebu 3. svibnja 1925. godine, u Vinogradskoj ulici, u kući (danas) na broju 10, u kojoj je proveo čitav svoj život. Njegov pradjed Josip Ferdinand Devidé, podrijetlom Francuz, prije 150 godina doselio je u Zagreb iz Praga i vrlo brzo snašao se u novoj sredini. Predavao je na Trgovačkoj školi, a bio je i jedan od utemeljitelja Trgovačko-obrtničke komore te organizator Prve gospodarske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske izložbe 1864. godine u Zagrebu. Majka prof. Devidéa, rođena Braum, potjecala je iz srijemske njemačke obitelji. Profesor je bio jedino dijete svojih roditelja.

U dvorištu obiteljske kuće, koje se protezalo sve do Hercegovačke ulice, djed je otvorio građevinsku i umjetničku bravariju u kojoj je bilo zaposleno stotinjak radnika. Radionica se ubrzo nadaleko pročula svojim uracima od kojih je jedan i prelijepa kovana ograda zagrebačkoga Botaničkog vrta. Godine 1929. srušena je jednokatna obiteljska kuća i na njezinu je mjestu djed dao izgraditi lijepu novu dvokatnicu koja je tamo i dan-danas. Profesorov je otac naslijedio obrt, a i sina je pripremao za svojeg nasljednika. No došao je i prošao Drugi svjetski rat, radionica je bila nacionalizirana pa je tako sin umjesto bravarskim krenuo sasvim drugim putem.

Školovanje je dr. Devidé započeo u Pučkoj školi u Kraiškoj ulici u Zagrebu, a nastavio u Prvoj muškoj realnoj gimnaziji na današnjem Rooseveltovu trgu. Maturirao je školske godine 1943/44. u kaotičnim ratnim uvjetima.

Vladimir Devidé kao učenik 7. razreda gimnazije.

Tijekom gimnazijskog školovanja, a ono je tada trajalo osam godina, prošao je kroz ruke nekoliko vrsnih profesora matematike: Lukatele, Škarice, Pavlovića, Škreblina. U svojim prisjećanjima na te dane¹ dr. Devidé kaže: *Od svih njih daleko sam najviše volio i cijenio prof. Škreblina. Matematika mi je i od ranije bila najdraži predmet, a profesor Škreblin jedan je od onih kojima zahvaljujem da je tako ostalo i ubuduće. On mi je uopće ostao u sjećanju kao jedna od najdražih osoba koje sam ikada u životu sreo.*

U gimnaziji je Vladimir Devidé iskazivao interes za vrlo raznovrsna područja znanja ali i za umjetnost. Učio je egipatske hijeroglif, bavio se fotografijom, crtanjem, poezijom. Po želji oca upisao je Tehnički fakultet u Zagrebu i diplomirao na Građevinskom odsjeku kao najbolji student u nekoliko generacija. Od 1952. do 1957. asistent je uglednog matematičara dr. Danila Blanuše². Doktorirao je na PMF-u u Zagrebu 1955. obranivši disertaciju *Jedna klasa grupoida*, a 1956. je habilitirao na Tehničkom

¹ Vladimir Devidé: Sjećanje na profesora Stjepana Škreblina, Miš 3.

² V. Devidé: Akademik Danilo Blanuša, Miš 19.

Prof. Stjepan Škreblin sa svojim učenicima. Prvi do njega lijevo je Vladimir Devidé.

fakultetu. Od 1957. do 1958. bio je docent, od 1960. do 1965. izvanredni profesor. Od 1965. g. pa sve do mirovine (1990. g.) redovni je profesor na Strojarsko-brodograđevnom fakultetu (danas Fakultet strojarstva i brodogradnje) Sveučilišta u Zagrebu.

Prva supruga prof. Devidéa bila je medicinska tehničarka i umrla je od prsnuća aneurizme. S njom je imao sina jedinca Zorana (1957.). Zoran je bio profesor njemačkog i engleskog jezika i tragično je skončao 2009. godine. Prof. Devidé je u braku s Yasuyo Hondo, profesoricom japanske književnosti, koju je upoznao za jednog svojeg studijskog boravka u Japanu i koja je 1980. došla živjeti u Hrvatsku. Već dugi niz godina gospođa Yasuyo, uz pomoć supruge, radi na hrvatsko-japanskom rječniku.

V. Devidé sa suprugom i Željkom Hanjšom.

Znanstvena karijera prof. dr. Vladimira Devidéa vezana je uz matematičku logiku, teoriju skupova i apstraktnu algebru. Može se reći kako je začetnik znanstvenog rada na području Matematičke logike u nas, a njegova monografija *Matematička logika* bila je temelj za sve koji su se željeli uputiti u ovu

granu matematičke znanosti. O znanstvenom djelovanju dr. Vladimira Devidéa možda najbolje govori Obrazloženje prijedloga za dodjelu nagrada Republike Hrvatske za životno djelo 2003. g. koji su potpisali akademici Sibe Mardešić i Vladimir Paar, a u kojem između ostaloga stoji:

Vladimir Devidé jedan je od najistaknutijih hrvatskih matematičara na području matematičke logike i osnova matematike. Postigao je zapažena i originalna matematička otkrića: otkrio je potpunu i efektivnu enumeraciju svih baza klasične logike sudova, dok su do tada u svjetskoj literaturi bili poznati samo nužni i dovoljni uvjeti; otkrio je nov dokaz Zermelova teorema o dobrom uređenju koji je u svijetu priznat kao najkraći i najelegantniji; otkrio je najsažetiji sustav aksioma za prirodne brojeve sa svega dva aksioma koji zamjenjuju Peanov sustav od četiri aksioma; uveo je i razradio novu strukturu pre-projektivnih geometrija iz koje kao korolari proizlaze i neki teoremi poznatog mađarskog matematičara P. Erdösa; dokazao je niz novih teorema iz područja višedimenzionalne geometrije. Ta otkrića karakterizira izrazita matematička elegancija, jednostavnost i imaginacija. Visoka vrijednost i originalnost ovih radova potvrđena je time što su uvršteni i pozitivno referirani u vrhunskim svjetskim referativnim časopisima.

Vladimir Devidé je osoba izrazite širine pogleda, talenta i interesa. Svoju erudiciju i kreativnost prenio je i na druga područja svojega djelovanja pa je svjetski

poznat i po svojoj haiku poeziji, a ističe se i njegovo originalno istraživanje veze između umjetničkih djela slavnog nizozemskog grafičkog umjetnika M. C. Eschera i matematičkih struktura i relacija.

Od 1973. prof. dr. Vladimir Devidé izvanredni je član JAZU, a od 1990. redovni je član HAZU. Bio je član brojnih organizacija i udruga, između ostalih američkog Društva za simboličku logiku (Association for Symbolic Logic), Društva hrvatskih književnika, hrvatskog PEN-a, Odbora za Orijentalne studije JAZU, Društva hrvatskih književnika te od 1981. P.E.N. Centra Hrvatske, Međunarodne haiku udruge (*Haiku International Association*) u Japanu, Svjetske haiku udruge (*World Haiku Association*) itd. Od 1999. počasni je predsjednik Društva hrvatskih haiku pjesnika i počasni član Njemačkog haiku društva.

Boravio je na studijskom usavršavanju iz područja matematičkih znanosti na japanskim sveučilištima Tokyo Daigaku, Toritsu Daigaku, Kogyo Daigaku i Rikkyo Daigaku. Godine 1968. gostujući je profesor na sveučilištu Monash u Melbourneu, a 1971. na sveučilištu Ohio State University u Columbusu, SAD. Na tromjesečnom studijskom boravku u matematičkom institutu "Albert Einstein" u Jeruzalemu bio je 1965., a 1981. boravi 6 mjeseci u Japanu kao korisnik stipendije japanske Fundacije za kulturne

V. Devidé predaje poklon japanskoj princezi Michiko, knjigu *Japanska haiku poezija i njen kulturno-povijesni okvir* (Cavtat, 1976.).

veze s inozemstvom. Bio je i na kraćim studijskim boravcima u Poljskoj, Češkoj, Njemačkoj. Održao je više od 60 javnih predavanja o svojim znanstvenim rezultatima iz područja matematike, sudjelovao referatima i priopćenjima na brojnim skupovima. Održao je također i više od 300 predavanja i napisao barem isto toliko eseja i članaka o japanskoj umjetnosti i povijesti kulture.

Bilo koji zapis o dr. Vladimiru Devidéu u kojem se posebno ne istakne njegova bliskost s Japanom bio bi nepotpun, a to bi se moglo zaključiti i iz prethodnog teksta.

Posebice je vezan uz haiku pjesništvo kojim se predano bavi već više od 40 godina. Za svoje haikue primio je čitav niz nagrada i priznanja, mnoga od njih i u domovini ove prelijepe pjesničke forme. Tako je primjerice 1999. u japanskoj Nagoyi dobio nagradu za *haiku godine*:

*Nova godina!
Danas je i dimnjačar
Bijelog lica.*

Prof. Devidé nije se sustavno bavio nastavom školske matematike, ali njegove knjige i brojni njegovi članci namijenjeni osnovnoškolcima i srednjoškolcima doprinijeli su popularizaciji matematike kod mladih i neke od njih usmjerili putem matematike.

Baveći se haiku poezijom, pišući zanimljive tekstove o Japanu i tragajući za vezama matematike i umjetnosti on je na neki način ukazivao na univerzalnost matematike i razuvjeravao one koji na matematičare gledaju kao na ljude "bez duha i duše".

Prof. Devidé volio je prirodu, često ga se moglo sreći u šetnjama šumom Jelenovac, a nisu bili rijetki ni cjelodnevni izleti na Sljeme. Nije sklon tehnici pa tako nikad nije imao automobil, niti su u njegov stan ikada uneseni računalno ili televizor. Svoje je tekstove uvijek ispisivao na starom pisaćem stroju. Skupio je vrlo bogatu osobnu biblioteku s više od 7000 knjiga zbog čijih je gotovo 4 tone težine, koje su prijetile urušavanjem poda, projektirao posebnu metalnu konstrukciju s četirima jakim čeličnim nosačima.

Završimo ovu priču jednim lijepim profesorovim haibunijem iz prelijepe knjige u kojoj su haibuni iz njegova Bijelog cvijeta, ali još i neki drugi obogaćeni prelijepim ilustracijama akademske slikarice Nade Žiljak. Haibun je literarna forma koja stapa u skladnu cjelinu prozni tekst i haiku.

TRAVA

Dok ležimo u travi, prije nego što usnemo, zelene su vlati posve blizu, a daleko za njima modre su planine.

Kamenčići leže na zemlji rasuti u travi, kukci se kreću duž vlat' i mušice lete među njima – posve blizu.

A daleke planine prekrivene su šumama i podno planina prostiru se gradovi – njihovi stanovnici žive i rade u svojim gradovima. Dalekim, beskrajno dalekim.

Nema ničega između bliske trave i dalekih planina, baš ničega nema između njih. Planine se nastavljaju na trave, planine su u travama, planine su trave. Vlati trave stabla su u dalekim planinama, a kamenčići na zemlji daleki su gradovi;

kukci i mušice u travi stanovnici su dalekih gradova i stoljetni bor na vrhu planine tanašna je travčica,

ova tu, koja upire ravno u nebo.

***Ležim u travi –
ničega nema sve do
dalekih brda.***

RUJEČ I SLIKA, Vladimir Devidé – Nada Žiljak